

PRÁCE S DUŠEVNĚ NEMOCNÝMI V KONTEXTU PLÁNOVÉ TRANSFORMACE PSYCHIATRICKÉ PÉČE

ZÁVAŽNÉ DUŠEVNÍ ONEMOCNĚNÍ

- ⑩ **SMI** Serious/severe Mental Illness - osoby se závažným duševním onemocněním
- ⑩ Onemocní 1 000 osob/100 000 obyvatel ročně,
- ⑩ **F20-F29 schizofrenie**
- ⑩ **F30 – F39 afektivní poruchy**

TROCHU ČÍSEL ÚVODEM

- Celkem se v r. 2012 léčilo **154 166** osob s diagnózou F2 anebo F3.
- Průměrná ošetrovací doba činila 115 dní
- **23** dní v psychiatrických odděleních nemocnic,
- **153** dní v psychiatrických léčebnách u pacientů s diagnózou F2

- **431 pacientů s diagnózou F2**
- **20 pacientů s diagnózou F3**

**bylo propuštěno po hospitalizaci delší než
1 rok (!)**

- 90 % ambulantně léčených osob s diagnózou F2 a 30 % s diagnózou F3 potřebuje **další zdravotní nebo sociální péči.**
- **Osoby z tohoto okruhu jsou při neadekvátní péči ohroženy chronifikací nemoci, opakovanými hospitalizacemi a sociálním vyloučením**

Klienti s vážnými, komplikovanými nebo dlouhodobými duševními problémy mají o 40% více problémů s medikací a o 300% více problémů s chováním než běžná populace,

Leavitt, S. S. (1983) Case management

NEDOSTATKY V SOUČASNÉM SYSTÉMU PÉČE O OSOBY S VÁŽNÝM DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM

Zdravotnictví

- Nedostatek primární péče (ambulantní péče)
- Dlouhodobé hospitalizace v PN se všemi důsledky
- Nedostatečná humanizace péče
- Neatraktivnost oboru

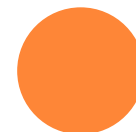
- Péče v PN je vzdálena od původní komunity
- Nedostatečný počet semimurální péče a psychoterapie
- Chybí krizové týmy 24/7 a péče v terénu
- Chybí specializované služby (duální diagnózy, péče o děti, mladistvé)
- Chybí provázanost péče

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

- Nedostatečný počet komunitních služeb pro oblast bydlení, práce, volného času
- Nedostatek terénních služeb
- Chybí péče pro lidi s duálními diagnózami: například schizofrenie a drogová závislost (Komunita Sejřek Žďár nad Sázavou Kraj Vysočina). Problematická je kombinace s mentálním postižením, poruchou osobnosti
- Stávající sociální služby odmítají přijímat zájemce s duševním onemocněním
- Problematický způsob přiznání PNP

ZÁKON 108/2006

Problematické oblasti

- Způsob financování sociálních služeb
- Vymezení druhu služeb
- Uplatnění meziresortní spolupráce
- Výkon inspekcí dle zákona o státní kontrole

DZR

Do sítě péče o osoby s duševním onemocněním je nutno taktéž zahrnout lůžka v Domovech (DZR) – odčerpávají 80% financí na péči

- Často poskytují služby velkému počtu uživatelů
- V mnoha případech se jedná o nedostatečně humanizované služby
- Mnoho uživatelů by zvládlo službu s menší podporou ale nemá možnost výběru

PLÁNOVANÝ MODEL PÉČE CDZ

Multidisciplinární tým – týmový způsob práce

- **Mobilní služby:** péče poskytovaná formou psychiatrické a sociální rehabilitace **do 24 hodin (asertivní komunitní tým- case management)**
- **Centra denních aktivit** se strukturovanými i volnočasovými programy
- **Krizové služby 24/7** 2-8 krizových lůžek, pobyt do 10 dní
- **Psychiatrická a klinickopsychologická ambulance**

KOMUNITNÍ (SOCIÁLNÍ) SLUŽBY

- v ČR etablováno cca 10 mobilních týmů registrovaných jako sociální služby, které pracují v terénu s klienty s vícečetnými potřebami dlouhodobého charakteru.
- Sociální programy, podpora bydlení, zaměstnávání apod. jsou zajišťovány zhruba třemi desítkami neziskových organizací specializovaných na vážně duševně nemocné,

ZPŮSOB PRÁCE

- Bio- psycho-sociální pojetí osobnosti
- Meziresortní spolupráce
- Case management
- Komunitní model péče (služba jde za klientem)
- Multidisciplinární přístup

MEZIRESORTNÍ SPOLUPRÁCE- SPOLUPRÁCE SE ZDRAVOTNICKÝMI SLUŽBAMI

Zdravotnické služby

- Odborný pohled na problematiku duševního a fyzického zdraví - léčba, medikace
- Odborné posudky (soudní znalci, posudkoví lékaři)
- Rozhoduje autorita, důraz kladen na ochranu, bezpečí

Možné problémové oblasti

- Zúžené vnímání potřeb
- Zúžené vnímání problému na somatické/biologické úrovni
- Důraz kladen na handicap, spíše než na možnosti
- V psychiatrii zaměření na psychické zdraví, podcenění somatických problémů

SPOLUPRÁCE VE PROSPĚCH KLIANTA

- Hledat společný cíl (prospěch klienta)
- Prosazovat týmovou spolupráci
- Respektovat názor odborníků
- Cítit se odborníky na svém úseku/mít odbornost, kompetenci
- Nepřebírat automaticky medicínský model péče
- Prosazovat volbu klienta
- Prosazovat práva klienta včetně práva na přiměřené riziko
- Navrhovat nové cesty řešení problému

LŮŽKOVÁ ODDĚLENÍ

Lůžková oddělení – možnosti spolupráce

- Aktivně navázat spolupráci (nabízet služby, komunikovat, vysvětlovat)
- Získat spojence (sociální pracovníky, psychology, vrchní sestry, lékaře) vytvořit ostrůvky pozitivní deviace
- Oslovovat hospitalizované pacienty, nabízet následnou péči
- Zvláště v PL nabízet jiný úhel pohledu, společně hledat nová řešení
- Informovat o úspěších komunitních služeb

NENECHTE SE ODRADIT NEÚSPĚCHY!

ASERTIVNÍ KOMUNITNÍ TÝM CASE MANAGEMENT

Strategie založené na organizacích nejsou dostatečné, je třeba lidský vztah

(President's commission on Mental Health 1978)

Základní rolí Case managementu je integrovat péči o klienta, koordinovat zúčastněné služby

(Onyett 1992)

PROČ VYUŽÍVAT CM?

Časté chyby služeb

- **Tendence přeceňovat medicínské problémy a farmakoterapii před sociálními nebo psychologickými problémy**
- **Paušálně poskytovat „prefabrikované služby“** (2x měsíčně docházka do centra denních služeb, 1x týdně schůzka s pracovním terapeutem)
- **Vypadávání klientů ze systému péče** - zaměření převahy péče na spolupracující, integrované klienty

- V prostředí soutěže o nedostatečný objem finančních prostředků se určité specifikum klienta stává důvodem pro jeho odmítnutí (nepřijímáme lidi, kteří mají problémy s alkoholem, drogami, jsou nepohybliví, neudrží čistotu....)
- **Pro některé skupiny klientů se tak nedostává služeb**

ROLE CASE MANAGERA

Case manager funguje jako:

- Osoba která klienty vyhledává a kontaktuje
- Terapeut a poradce
- Osoba, která hájí zájmy klienta
- Zprostředkovatel služeb poskytovaných jinými poskytovateli
- Vyhodnocování práce a výsledků společně se všemi, kteří se na práci s klientem podílejí

ZÁKLADNÍ ÚKOL CM

o Vytváření vazeb

Vede k posílení sítě jež ho podporuje - podávání žádostí, požadování finančních prostředků, dávek, pomoc při navázání kontaktu s agenturami, pomoc při překonávání byrokratických překážek

(V byrokracii u každého pravidla existují způsoby jak ho obejít . Lamb 1980).

ZÁSADY CM

- **Zaměření na zdravé stránky klienta více než na psychopatologii.**
- **Vztah je významnější, než přesný plán intervencí.** Čím je partnerštější, tím více intervence odpovídá skutečným potřebám klienta.
- **Intervence jsou založeny na klientově rozhodnutí.** (Ale existují i situace, kdy CM musí činit rozhodnutí, která jsou v zájmu klienta, ale v rozporu s jeho přáním)

ZÁSADY CM

- **Asertivita intervencí.** To, že se klient nedostavuje na schůzky není důvodem k ukončení péče - je třeba ho najít.
  - **I lidé s vážným handicapem se mohou měnit, učit, zlepšovat a je třeba je v tom podporovat.**
  - **Využívají se nejen tradiční služby, ale především zdroje komunity. Společenství, ve kterém klient žije, je zdroj, nikoliv překážka**
- Potřebuje klient péči denního centra, nebo potřebuje smysluplně vyplnit čas?

- *Klienti, kteří mají lepší funkční schopnosti, mají také často větší potíže ve vztahu ke komunitním zdrojům. Chroničtější pacienti jsou tolerantnější k neosobní péči a léčbě . Dokud člověk doufá že bude léčen slušně, je pro něj obtížné smířit se s pravidly, předpisy a byrokratickým přístupem“.*

Kanter :Case management of the young adult chronic patient 1985).

PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ

- Právo na práci je jedním ze základních lidských práv

MOŽNOST BÝT ZAMĚSTNÁN

- Zlepšuje sociální dovednosti člověka
- Zvyšuje jeho sociální prestiž i jeho sebevědomí
- Snižuje jeho závislost na sociálním systému
- Často zlepšuje/stabilizuje jeho zdravotní stav
- Pracovní uplatnění patří mezi základní potřeby člověka

- Posudkoví lékaři však ve své praxi často nerozlišují souvislosti mezi nárokem na důchod a legitimní snaze lidí s postižením uplatnit zbytky svého pracovního potenciálu

- Velkým problémem je právo na pracovní uplatnění lidí zbavených právní způsobilosti
- Osoba s III. stupněm ID nemůže být na úřadě práce zaevidována, pokud v jejím rozhodnutí o ID nestojí, že může v chráněných podmínkách pracovat. Tato věta však obvykle v rozhodnutích chybí jen proto, že nikoho nenapadlo jí tam napsat.

OBVYKLÉ MÝTY

- Vyšší příspěvek na péči brání pracovnímu uplatnění
- Invalidní důchod III. stupně je neslučitelný s pracovním uplatněním, pokud člověk pracuje, měl by mu být ID odebrán
- Pokud je osoba nezpůsobilá k právním úkonům neměla by pracovat (při navrácení způsobilosti by se jí pak měl snížit stupeň ID)

SOUVISLOST S TRANSFORMACÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- Zaměstnávání osob se zdravotním postižením (stejně jako např. aktivní trávení volného času) stojí stále na okraji problematiky transformace. Pozornost je upřena převážně na problematiku bydlení. Běžný způsob života však souvisí s možnostmi pracovat, vzdělávat se, být kulturní, navazovat společenské vztahy.

MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE

- Spolupracujte s posudkovými lékaři. Vysvětlujte, intervenujte, odvolávejte se.
- Spolupracujte s agenturami práce a chráněnými dílnami. Prověřte si jejich serióznost.
- Spolupracujte se zaměstnavateli na otevřeném trhu práce, vyhledávejte možnosti pro podporované zaměstnávání.

DALŠÍ SPOLUPRÁCE VE PROSPĚCH KLIANTA

- s rodinou klienta
- s opatrovníky
- se soudy (využít možnosti alternativ, opatrovnických rad dle NOZ)
- s institucemi (PNP)

○ Děkuji za pozornost

PhDr. Jana Horáková
j.horakova@fokuslbc.eu

